

Motion till riksdagen
2009/10:Fi10

av **Hans Linde m.fl. (v)**
med anledning av skr. 2009/10:153

Redovisning av verksamheten i
Internationella valutafonden,
Världsbanken och de regionala
utvecklingsbankerna under 2008–
2009

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Motivering	3
4	Inledning	3
5	Konditionalitet	3
5.1	Krav på privatisering och liberalisering	4
5.2	Sveriges bidrag till International Development Association (IDA)	4
5.3	Poverty Reduction and Growth Facility	5
5.4	Demokratiska problem till följd av IMF:s och Världsbankens agerande	5
6	Styrning och inflytande	6
6.1	Dubbel majoritet	6
6.2	Kvinnors representation	6
6.3	G20 får ökat inflytande – utvecklingsländerna mindre	7
7	Internationell beskattning för att bekämpa fattigdom och klimatförändringar	7
8	Klimat och miljö	7

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en reform av konditionaliteten, så att hänsyn tas till de demokratiska processerna i låntagarländerna samt till sociala och miljömässiga faktorer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de internationella finansiella institutionernas krav på privatisering och liberalisering måste avskaffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges stöd till Världsbanken bör vara kopplat till krav på att de makroekonomiska krav som Världsbanken ställer på låntagarländer avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en avveckling av IMF:s lånefacilitet för fattigdomsbekämpning och tillväxt, Poverty Reduction and Growth Facility.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att IMF granskar USA:s ekonomi på samma sätt som Internationella valutafonden granskar andra länders.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en reform av länders inflytande i de internationella finansiella institutionerna, så att hänsyn inte endast tas till ekonomisk storlek, utan även till andra faktorer, såsom befolkningsstorlek.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med att uppnå en jämn könsbalans i de internationella finansiella institutionerna måste prioriteras.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge FN ökad roll i arbetet med att möta den finansiella krisen och reformera de internationella finansiella institutionerna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet att utreda införandet av en internationell bonuskatt för banksektorn.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att klimatfonderna sköts av FN till följd av utvecklingsländernas begränsade inflytande i Världsbanken.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en skyndsam avveckling av lån till investeringar i icke förnybara energikällor.

3 Motivering

I skrivelse 2009/10:153 presenterar regeringen arbetet i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2008/09. Skrivelsen innefattar bl.a. institutionernas roll under den pågående ekonomiska och finansiella krisen, policyfrågor och den svenska regeringens agerande i olika frågor.

Vänsterpartiet välkomnar att regeringen i år återrapporterar om arbetet i de internationella finansiella institutionerna. Regeringen har inte lagt fram någon skrivelse sedan 2005, trots att riksdagen fattat beslut om att så skulle ske. Vänsterpartiet finner detta faktum mycket uppseendeväckande och anser att det torde vara en självklarhet att regeringen följer beslut som fattats av riksdagen.

En djupare genomgång av vår syn på de internationella finansiella institutionernas funktion och arbete återfinns i motionen ”Internationella valutafonden och Världsbanken” (2007/08:U226).

4 Inledning

Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF) bildades för 66 år sedan i Bretton Woods i nordöstra USA. Därför har dessa institutioner kommit att kallas för Bretton Woods-institutionerna (BWI). Medan IMF främst ägnar sig åt valutalån och finansiell och ekonomisk övervakning, är Världsbankens och de regionala utvecklingsbankernas uppgift att låna ut pengar till utvecklingsländer och projekt i dessa länder för att bidra till utveckling. Många utvecklingsländer är i dag starkt beroende av lån och ekonomiskt stöd från IMF och Världsbanken. Detta medför att de internationella finansiella institutionerna har stort inflytande på utvecklingsländerna, samtidigt som utvecklingsländernas möjlighet att påverka institutionerna är mycket liten.

Sverige har ett stort ansvar att i IMF och Världsbanken driva fram en utveckling där institutionernas arbete utgår från varje lands egna förutsättningar, de demokratiska processerna i syd och kampen mot fattigdom. Institutionerna måste också öppnas för insyn och dialog med långivare, låntagare och ideella organisationer. Miljöfrågor, millenniemålen, fördelningsfrågor och jämställdhet mellan kvinnor och män måste få mycket större uppmärksamhet. Vänsterpartiet finner det oacceptabelt att använda globala lånemedel som inte tar hänsyn till sociala och ekologiska faktorer.

5 Konditionalitet

Den främsta kritiken som brukar framföras mot BWI är de villkor och krav, den s.k. konditionaliteten, som ställs vid utlåning. Ofta är de makroekonomiska kraven mycket långtgående och detaljerade, vilket får till följd att lån-

Fel! Okänt namn på

tagarländernas politiska och ekonomiska handlingsutrymme begränsas kraftigt. Då lånen ofta löper över långa tidsperioder innebär det också att den bakbundenhet som nyss beskrivits tenderar att bli långvarig. Ett resultat av detta har blivit att ett flertal länder valt att betala tillbaka sina lån i förtid, för att inte längre vara bundna av de enkelspåriga krav som IMF ställer.

Dessa krav medför att de demokratiska processerna i låntagande länder påverkas negativt. Vänsterpartiet motsätter sig självfallet detta och anser att konditionaliteten måste reformeras, så att hänsyn tas till de demokratiska processerna i låntagarländerna samt sociala och miljömässiga faktorer. Detta bör riksdagen som sin mening till regeringen ge till känna.

5.1 Krav på privatisering och liberalisering

Effekterna av konditionaliteten kan bli ödesdigra för de länder som drabbas, inte minst eftersom många utvecklingsländers strävan att uppfylla FN:s millenniemål försvåras. De krav som IMF och Världsbanken sätter upp omfattar ett stort antal samhällsområden. Bland villkoren finns krav om privatiseringar och handelsliberaliseringar – kontroversiella reformer som i många fall inte resulterat i att fattigdomen minskat utan i stället slagit hårt just mot de fattiga. I ett par fall har man även krävt att tillgången till vatten ska privatiseras, bl.a. i Uganda.

Att så få krav på privatisering av vatten ställs beror på att man redan lyckats genomdriva den typen av reformer i ett stort antal fattiga länder, bl.a. i Bolivia och Mali. De norska och brittiska regeringarna har kritiserat IMF och Världsbanken för dessa typer av villkor och beslutat att i fortsättningen inte knyta sitt utvecklingssamarbete till krav på privatiseringar och liberaliseringar. Vänsterpartiet delar den åsikten och menar att Sverige borde framföra samma kritik. Detta bör riksdagen som sin mening till regeringen ge till känna.

5.2 Sveriges bidrag till International Development Association (IDA)

Sveriges bidrag till IDA, som är en del av Världsbanken, är 2,95 procent av institutionens kapital. IDA:s utvecklingssamarbete är dock inte ovillkorat. Biståndet är kopplat till makroekonomiska policyvillkor med krav på bl.a. handelsliberaliseringar, utgiftstak för hälsosektorn och privatiseringar i mottagarländerna. Kritiken mot dessa krav är omfattande och har kritiserats av bl.a. Forum Syd, Diakonia och Svenska kyrkan. Även Norge och Storbritannien har tidigare krävt att den makroekonomiska konditionaliteten ska fasas ut.

En viss reformering av de krav som Världsbanken ställer har förvisso skett, men samtidigt visar en rapport från Eurodad att antalet bindande krav på ekonomiska policyvillkor sammantaget har ökat som andel av det totala antalet krav som Världsbanken ställer. För att markera sitt missnöje med att

Världsbanken fortsätter att ställa makroekonomiska krav på mottagarländerna har Norge tidigare valt att dra tillbaka 25 % av sitt anslag till IDA. Vänsterpartiet anser att Sverige borde koppla sitt stöd till Världsbanken till tydliga krav på att de makroekonomiska policyvillkoren avskaffas. Detta bör riksdagen som sin mening till regeringen ge till känna.

5.3 Poverty Reduction and Growth Facility

I skrivelsen redogörs också för det ramverk, PRGF, som utvecklats av IMF för utlåning till låginkomstländer.

Den f.d. brasilianske finansministern Pedro Malan har genomfört en studie av IMF:s verksamhet i de fattigaste länderna. Malan konstaterar att IMF:s tonvikt på budgetbalans har gått ut över utvecklingen på sektorsnivå, t.ex. hälsovård och utbildning. Vidare menar den f.d. finansministern att IMF:s krav i många fall utgjort ett problem för fattigdomsbekämpning och tillväxt. IMF:s och Världsbankens verksamhet har i flera fall motverkat varandra. Rapporten rekommenderar att IMF avvecklar sina PRGF-lån till de fattigaste länderna och att IMF upphör med långsiktig utvecklingsfinansiering i allmänhet. Vänsterpartiet delar denna syn och anser att Sverige borde driva kravet på en avveckling av PRGF. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.4 Demokratiska problem till följd av IMF:s och Världsbankens agerande

Regeringen framför åsikten att det är viktigt att de villkor som ställs vid långivning inte är ”onödigt rigida” och att de ”bygger på låntagarländernas prioriteringar”. Det är i grunden ett bra förhållningssätt. Icke desto mindre har det ändå skett, bl.a. Burkina Faso och Mali har utsatts för mycket strikta låneregler. IMF frös utbetalningarna till Nicaragua 2005, på grund av den statsbudget som parlamentet antagit. Man tvingade dessutom Nicaragua att frysa utgifterna för utbildning till 3 % av BNP fram till 2008, trots att man skulle behöva öka utgifterna för utbildning till 4,7 % av BNP för att uppnå millenniemålet om att alla barn ska ha tillgång till grundskoleutbildning 2015. IMF och Världsbanken förhindrade därigenom aktivt att millenniemålen uppfylls i Nicaragua. Samtidigt urholkar man den nicaraguanska demokratin genom att sätta sig över de beslut parlamentet fattat och genom att starkt begränsa beslutandemakten hos de folkvalda representanterna för nicaraguanerna.

IMF:s och Världsbankens handlande i fallen med Burkina Faso, Mali och Nicaragua är tydliga exempel på hur de internationella institutionernas krav och agerande kringskär länders demokratiska handlingsutrymme, och i vissa fall till och med anser sig kunna överpröva demokratiskt fattade beslut.

I skrivelsen redogörs för IMF:s övervakning av den globala ekonomin och enskilda länders ekonomiska politik. Det framförs bl.a. att regeringen ställt sig bakom de bedömningar och rekommendationer som IMF gjort och givit

Fel! Okänt namn på

till olika regioner och länder. Vad detta i praktiken betyder är att regeringen godkännt den detaljreglering av syd som IMF ägnar sig åt, t.ex. då man som en del av strukturåtgärder kräver privatiseringar och avregleringar. Vänsterpartiet motsätter sig regeringens agerande.

När det gäller IMF:s övervakning av enskilda länders politik anser Vänsterpartiet att USA måste utsättas för samma granskning som andra länder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Styrning och inflytande

I dag har utvecklingsländerna ett begränsat inflytande i Internationella valutafonden och Världsbanken. Det beror bl.a. på att dessa institutioner inte är uppbyggda utifrån ett demokratiskt perspektiv: en röst, ett land. I stället styrs andelen av rösterna av maktförhållandena i världen vid BWI:s bildande 1944. Den pågående reformeringen av röstfördelningen handlar primärt om att röstfördelning ska utgå från medlemmarnas ekonomiska styrka i dag och i mindre utsträckning om att göra röstfördelningen mer demokratisk.

6.1 Dubbel majoritet

Ett mer rättvist sätt att beräkna rösterna måste införas. Ett förslag, som bl.a. stöds av Storbritanniens premiärminister Gordon Brown, är s.k. dubbel majoritet, där man kombinerar ekonomisk styrka med en helt demokratisk beräkningsmodell. Sverige bör verka för en revidering av röstberäkningen i Internationella valutafondens och Världsbankens guvernörsstyrelse, vilket innebär att man inte bara tar hänsyn till ekonomisk storlek, utan även till andra principer, såsom befolkningsstorlek. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.2 Kvinnors representation

I skrivelsen framförs att man har prioriterat jämställdhet under den innevarande mandatperioden. Trots att regeringen säger sig ha prioriterat jämställdhet, framgår det inte vad som faktiskt gjorts.

2009 var drygt hälften av de anställda på Världsbanken kvinnor. Dock innehade kvinnor endast 31,5 % av de ledande befattningarna på alla nivåer. Världsbankschefen har kungjort målsättningen, att innan 2012 års utgång, ska man få till stånd en jämn könsfördelning på samtliga nivåer i banken. I IMF är andelen kvinnor lägre, med 47 % av det totala antalet anställda. Endast 16 % innehar dock chefsbefattningar.

Vänsterpartiet anser det vara en självklarhet att det finns en jämn könsbalans på alla nivåer i såväl Världsbanken som IMF. Statistiken visar att man kommit en bit på vägen, men att resultaten är långt ifrån tillfredsställande och

måste därför prioriteras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.3 G20 får ökat inflytande – utvecklingsländerna mindre

I skrivelsen nämns också att G20 fått ökat inflytande i och med den ekonomiska och finansiella krisen och därmed blivit en aktör i globala ekonomiska frågor och i arbetet med att reformera de internationella finansiella institutionerna. Vänsterpartiet är av uppfattningen att detta är mycket problematiskt eftersom många länder, däribland utvecklingsländer, utestängs. I stället borde FN ges en ökad roll i arbetet med att möta den finansiella krisen och reformera de finansiella institutionerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Internationell beskattning för att bekämpa fattigdom och klimatförändringar

Vänsterpartiet anser att det krävs nya verktyg för att kunna bekämpa världsfattigdomen och klimatförändringarna på ett verkningfullt sätt. En metod, som Vänsterpartiet tidigare förordat, är en global transaktionsskatt.

Den senaste tidens nyheter om rekordbonusar i banksektorn har lett till diskussioner om ett eventuellt införande av en internationell bonusskatt, vilket också Vänsterpartiet ställt sig bakom. Det finns även ett stöd för detta i andra länder, bl.a. har Frankrikes president Nicolas Sarkozy och Storbritanniens premiärminister Gordon Brown föreslagit en sådan internationell skatt. Vänsterpartiet anser att Sverige borde utreda förutsättningarna för en sådan skatt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Klimat och miljö

I skrivelsen hävdar regeringen att utvecklingsbankerna har ägnat större fokus åt hållbar utveckling. Vänsterpartiet delar inte den uppfattningen. Under senare år har från många håll framförts skarp kritik av bankens utlåning till icke förnybar energiframställning. Världsbanken har tillbakavisat kritiken och lanserat sig själv som en "klimatbank", bl.a. genom att skapa två nya klimatfonder. Detta är mycket problematiskt av flera anledningar.

Den främsta invändningen är att utvecklingsländerna, som är mest sårbara och utsatta för klimatförändringarna, har ett mycket begränsat inflytande i Världsbankens beslutsrum. Därför borde detta arbete ske i FN:s regi. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Finansieringen till dessa fonder är fortfarande osäker. Under 2008 ökade utlåningen till förnybara energislag visserligen med 10 %, men samtidigt ökade utlåningen till icke förnybara energislag med 60 % för hela världsbanksgruppen. För att möta den alltmer akuta klimatförändringssituationen måste lånen till projekt som bygger på icke förnybara energislag skyndsamt fasas ut. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 31 mars 2010

Hans Linde (v)

Ulla Andersson (v)

Marie Engström (v)

Jacob Johnson (v)